Betänkande EkUB 5/2020 rd– RP 25/2020 rd

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (RP 25/2020 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Följande utlåtande har lämnats i ärendet:
- grundlagsutskottet GrUU 7/2020 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört:
- regeringssekreterare Sami Teräväinen, arbets- och näringsministeriet

Skriftligt yttrande har lämnats av
- social- och hälsovårdsministeriet
- Regionförvaltningsverket i Södra Finland
- Konkurrens- och konsumentverket
- Finlands Kommunförbund
- Finanssiala ry
- Turism- och Restaurangförbundet rf
- Servicefacket PAM rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Företagarna i Finland rf.

PROPOSITIONEN

Enligt propositionen ska lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet ändras temporärt. Enligt förslaget stängs förplägnadsrörelserna för kunder. Det är dock tillåtet att sälja produkter så att de hämtas av eller levereras till kunderna från förplägnadsrörelserna. Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Propositionens bakgrund och centrala innehåll Regeringens proposition om begränsning av restaurangverksamheten grundar sig på statsrådets och republikens presidents gemensamma uppfattning (16.3.2020) om att förutsättningarna för undantagstillstånd uppfylls i den mening som avses i 3 § 5 punkten i beredskapslagen (1552/2011).

Ekonomiutskottet konstaterar att den föreslagna lagstiftningen är exceptionell på många sätt, både när det gäller beredningen och när det gäller behandlingen av lagen i riksdagen. Ekonomiutskottet konstaterar att man i lagberedningen under de rådande undantagsförhållandena inte med sedvanlig noggrannhet har kunnat beakta och överväga de olika förvaltningsområdenas synpunkter.

Ekonomiutskottet utgår från att man ska snedvrida den ekonomiska aktiviteten och affärsverksamheten så litet som möjligt för att säkerställa förutsättningarna för näringsverksamhet och den ekonomiska bärkraften i samhället. Lagstiftningen ska uppmuntra till att hålla den ekonomiska aktiviteten vid liv.

Efter att covid19-viruset nu utvecklat sig till en pandemi och det införts undantagsförhållanden i Finland liksom i resten av världen måste begränsade undantag trots det kunna göras från denna huvudregel. Ekonomiutskottet betonar att sådana åtgärder dock måste vara noga avgränsade och exakta, både när det gäller hur länge de är i kraft och när det gäller åtgärdernas tillämpningsområde. Ekonomiutskottet påpekar att situationen i fråga om smittsamma sjukdomar kan förändras mycket snabbt och därför kräver proaktiva åtgärder.

Mål och medel Regeringen strävar i sin proposition efter att begränsa okontrollerad spridning av virussmittor så att hälso- och sjukvårdssystemets bärkraft inte allvarligt riskeras. När man beaktar hur viruset sprider sig är det väsentligt att minska den fysiska kontakten människor emellan. Därför begränsar man det sociala umgänget genom att bestämma att förplägnadsrörelser med tillhörande utrymmen inomhus och utomhus ska hållas stängda. De verksamhetsutövare som hör till tillämpningsområdet för lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet har dock rätt och möjlighet att fortsätta sin näringsverksamhet till den del det handlar om förplägnadsrörelsers försäljning av sådan mat eller dryck som avnjuts någon annanstans.

Ekonomiutskottet konstaterar att det inte är möjligt att påverka spridningen av viruset enbart genom den lagstiftning som nu föreslås, men att denna är en nödvändig och behövlig del av de begränsningar och skyldigheter som står till buds inom samhällets olika sektorer. Utskottet förutsätter att man följer och bedömer effekterna av motsvarande åtgärder i jämförelseländerna.

Ekonomiutskottet påpekar att den motivering till lagförslaget som grundar sig på hälsoskyddet är allmänt hållen i propositionen. Med tanke på det övergripande samhällsintresset vill utskottet betona att motiveringen och konsekvensbedömningen måste preciseras i en proposition, även om bedömningen skulle bli grov och osäker till följd av omständigheterna och tidtabellen.

Lagen om smittsamma sjukdomar. Under behandlingen i ekonomiutskottet väcktes frågan om huruvida målen med den föreslagna lagstiftningen bättre kunde nås genom att ändra exempelvis

lagen om smittsamma sjukdomar. Bland annat i ljuset av utlåtandet från social- och hälsovårdsministeriet anser utskottet det utrett att en ändring av den lagen skulle ha inneburit en principiellt betydande ändring av de regionala myndigheternas allmänna befogenheter i situationer där det förekommer smittsamma sjukdomar. Det har inte varit möjligt att göra en sådan ändring i de undantagsförhållanden som nu råder och med beaktande av dagens lägesbild. På grund av att ändringsbehoven i lagen om smittsamma sjukdomar är av mer principiell natur är det motiverat att bedöma dem under normala förhållanden och i den omfattning som deras karaktär kräver. Förbud som utfärdas utifrån lokala eller regionala myndigheters prövning gör det inte nödvändigtvis möjligt att säkerställa vare sig befolkningens hälsa eller hälso- och sjukvårdssystemets bärkraft så att det allmännas skyldigheter enligt grundlagen och människorättskonventioner fullgörs.

Ekonomiutskottet har bedömt den valda lagstiftningsmodellen och dess konsekvenser för restaurangföretagens försäkringsskydd. Omfattningen av försäkringsskyddet beror på de försäkringsvillkor som tillämpas på avtalen. Enligt uppgifter till utskottet är det i varje fall bara en ytterst liten del av avbrottsförsäkringarna som ersätter avbrottet i verksamheten under den typ av undantagsförhållanden som vi har nu. Avbrottförsäkringarna har inte utformats för en global epidemi som leder till att affärsverksamheten avbryts eller begränsas i stor omfattning och för lång tid. Detta understryker behovet av särskilda stödåtgärder för de företag som omfattas av begränsningarna.

Restauranger som anlitas av en begränsad personkrets. Personalrestaurangerna omfattas inte av den föreslagna regleringen – den personalrestaurangverksamhet som avses i 1 § 3 mom. i den föreslagna lagen, dvs. servering av mat eller dryck endast till personalen vid en sammanslutning, stiftelse eller inrättning eller till någon annan begränsad personkrets. Ekonomiutskottet noterar att den föreslagna begränsningen i vissa situationer kan medföra tolkningsproblem och att den tillfälligt kan bedömas ge vissa aktörer en konkurrensfördel. Enligt regeringens proposition är grunden för undantaget att denna verksamhet är nödvändig för att trygga de samhällsviktiga funktionernas kontinuitet. Efter att ha övervägt olika synpunkter, bland annat tidsbegränsningen av den föreslagna regleringen i relation till den störning den orsakar på marknaden, konstaterar utskottet att regleringen är motiverad i dessa förhållanden. Utskottet har särskilt vägt in att undantagsbestämmelsen bara gäller förplägnadsrörelser avsedda för personalen som inte är öppna för allmänheten utan endast används av en begränsad personkrets. Ekonomiutskottet påpekar att samma risker och föreskrifter i fråga om fysisk närhet gäller också dessa restauranger.

Sammanfattande kommentarer om den föreslagna regleringen och fortsatta åtgärder. Ur branschens synvinkel kan regleringen dock också anses skapa ökad tydlighet i fråga om verksamhetsmiljön. Regleringen kan också underlätta företagens förhandlingsposition särskilt när det gäller jämkning av hyresavtalen. För att trygga kontinuiteten i företagens verksamhet under undantagsförhållanden förutsätter ekonomiutskottet att regeringen utreder om exempelvis en jämkning av hyrorna förutsätter särskilda stödåtgärder eller att regleringen ändras.

Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att statsrådet snabbt bedömer möjligheterna till jämkning av debiteringen av offentligrättsliga avgifter och eventuellt till att sänka avgifterna för viss tid i fråga om de företag som berörs av regleringen. Ekonomiutskottet föreslår att restaurangernas trångmål underlättas genom att tillstånd enligt alkohollagen för försäljning för avhämtning eller leverans från restaurangen beviljas enligt en snabb tidtabell.

Under de undantagsförhållanden som nu råder är det primära att bromsa upp och förhindra spridningen av viruset och därigenom trygga medborgarnas hälsa. Ekonomiutskottet betonar dock att åtgärder som kraftigt begränsar näringsidkandet och de ekonomiska konsekvenserna av åtgärderna återspeglas i samhällsekonomin och i sista hand i förutsättningarna att ordna hälso- och sjukvård på lång sikt. Därför betonar ekonomiutskottet att åtgärderna måste begränsas till vad som är absolut nödvändigt.

Lagförslaget är av relevans också med avseende på den skyldighet att främja sysselsättningen som det allmänna har enligt 18 § 2 mom. i grundlagen. Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att tillgången på kunnig arbetskraft för den som bedriver förplägnadsverksamhet tillgodoses när krisen har avtagit genom att man säkerställer att bland annat arbetslöshetsförmåner under permitteringen eller efter uppsägningar betalas snabbt.

Ekonomiutskottet betonar att undantagsförhållandena och de föreslagna inskränkningarna har kraftiga konsekvenser för verksamhetsbetingelserna för företagen i branschen och att man bör sträva efter att med alla medel lindra konsekvenserna. Det förutsätter åtgärder inom såväl den offentliga som den privata sektorn; behovet av samarbete mellan kommuner, staten, finans- och försäkringsanstalter samt hyresvärdar är uppenbart.

Grundlagsutskottet anser att det är nödvändigt att det genom lag föreskrivs såväl om skälig kompensation till näringsidkare för verkningarna av förbudet enligt 3 a § som om arrangemang som lindrar verkningarna. Ekonomiutskottet förutsätter att regeringen omedelbart inleder beredningen av kompletterande stödåtgärder som underlättar ställningen särskilt för de inom restaurangbranschen som drabbas hårdast av undantagsförhållandenas negativa effekter. Även om stödåtgärderna är förenade med risker för att konkurrensneutraliteten äventyras och marknaden snedvrids, är det i den rådande situationen nödvändigt att vidta åtgärder för att säkerställa kontinuiteten i företagens verksamhet under undantagsförhållanden och omedelbart efter att de har upphört.

Ekonomiutskottet betonar att även om det mest brådskande just nu är att förebygga spridning av epidemin, ska statsrådet samtidigt fortlöpande bedöma möjligheten att avgränsa de medel som nu tagits i bruk och förbereda sig på en kontrollerad hävning av dem, vid behov genom en regional gradering i det fall att infektionsläget tillåter det.

Ekonomiutskottet betonar att den nu föreslagna regleringen måste träda i kraft så snart som möjligt på grund av sjukdomssituationen. Regleringen kan genomföras på det sätt som grundlagsutskottet förutsätter, det vill säga så att den är bunden till undantagsförhållandena samt geografiskt och tidsmässigt avgränsad. Utskottet anser att det med tanke på regleringens verkningsfullhet bör säkerställas att den är tillräckligt täckande för den händelse att sjukdomssituationen förändras.

DETALJMOTIVERING

3 a §. Temporär begränsning av förplägnadsrörelsers öppethållning för att hindra spridningen av en smittsam sjukdom. Grundlagsutskottet förutsatte — med relevans för lagstiftningsordningen — i sitt utlåtande till ekonomiutskottet (GrUU 7/2020 rd — RP 25/2020 rd) att det av bestämmelsen ska framgå att den begränsning av förplägnadsrörelsers öppethållning som avses i propositionen kan graderas regionalt på grundval av epidemisituationen och tidsmässigt bindas till undantagsförhållandena.

Grundlagsutskottet konstaterade också att den regionala avgränsningen av tillämpningsområdet kan genomföras genom att det till förslaget fogas ett bemyndigande att utfärda förordning av statsrådet. Utskottet föreslår att paragrafen kompletteras på motsvarande sätt genom att ett nytt moment med detta innehåll fogas till paragrafen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 25/2020 rd med ändringar. ***(Utskottets ändringsförslag)***

Riksdagen godkänner fyra uttalanden. ***(Utskottets förslag till uttalanden)***

Utskottets ändringsförslag

Lag

om temporär ändring av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut

fogas temporärt till lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) en ny 3 a § som följer:

3 a §

Temporär begränsning av förplägnadsrörelsers öppethållning i syfte att förebygga spridning av en smittsam sjukdom

Under en pandemi som till sina verkningar kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka ska förplägnadsrörelser med tillhörande utrymmen inomhus och utomhus ~~ska~~ hållas stängda för kunder i de områden där detta är nödvändigt för att förhindra spridning av den smittsamma sjukdomen.

Det som föreskrivs i 1 mom. gäller inte förplägnadsrörelsers försäljning av sådan mat eller dryck som avnjuts någon annanstans.

Det som föreskrivs i 1 mom. gäller inte sådana personalrestauranger som avses i 1 § 3 mom.

Närmare bestämmelser om de områden som avses i 1 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna förordning träder i kraft den 2020 och gäller till och med den 31 maj 2020.

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att regeringen utreder hur en med tanke på restaurangföretagarnas utkomst och verksamhetsbetingelser skälig ersättning för skada kan genomföras så att de ekonomiska förlusterna fördelas rättvist, med beaktande av egendomsskyddet och på ett skäligt sätt mellan offentliga samfund, hyresvärdar, banker, försäkringsbolag och andra ekonomiska enheter;*

2. *Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål vidtar åtgärder för att i förekommande fall stödja restaurangföretagarnas försörjning under undantagsförhållandena och avvecklingen av dem;*

3. *Riksdagen förutsätter att regeringen tryggar en rättvis intern konkurrens och sund företagsamhet inom restaurangnäringen under undantagsregleringen och när den upphävs;*

4. *Riksdagen förutsätter att regeringen utreder möjligheterna att när det blir aktuellt genomföra upphävningen av undantagsförhållandena och lagstiftningen om dem på ett sätt som möjliggör en regional gradering, i det fall att infektionssituationen tillåter det.*

Betänkande EkUB 5/2020 rd

Helsingfors 25.3.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml
vice ordförande Arto Pirttilahti cent
medlem Hussein al-Taee sd
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Joakim Strand sv
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väätäinen sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Hilkka Kemppi cent
ersättare Aki Lindén sd.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller
utskottsråd Lauri Tenhunen.